

Posouzení diplomové práce Jany HAVELKOVÉ

Subjunktiv v současné francouzštině a jeho didaktická aplikace.

Ústav románských studií
Filozofická fakulta UK
Akademický rok 2013 / 2014

vedoucí práce: PhDr. H. Loucká, CSc.
oponent: PhDr. O. Nádvoříková, PhD.

Cílem předkládané práce je zjistit, jakým způsobem je českému publiku prezentován francouzský subjunktiv ve francouzských a českých učebnicích, zda a jakým způsobem české učebnice reflektují osvojování slovesného způsobu typologicky odlišného jazyka a jaké postupy je třeba volit pro adaptaci dané problematiky při práci s francouzskými učebnicemi, jež k typovým odlišnostem mateřského jazyka publika nepřihlížejí.

Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části autorka podala výstižný rozbor základních koncepčních přístupů k charakteristice subjunktivu, třídění pravidel užití subjunktivu ve francouzských gramatikách (P.Charaudeau, gramatiky *FLE* G. de Salins, M.Callamand, A.Monnerie) a v gramatikách českých (Hendrich, Tláskal, Radina) s následným rozbohem prezentace a nácviku subjunktivu v učebnicích FLE.

Rozbor vychází od sémantické perspektivy gramatiky P.Charaudeaua k zaměření na mluvčího a jeho postoje v konkrétních komunikativních situacích. Postup od významu k formě se zaměřením na situaci a kontext, roli mluvčího a jeho subjektivitu autorka oceňuje v gramatice *FLE* G.de Salins navazující na Charaudeauovu sémantickou koncepci, zdůrazňující možnosti alternací indikativu a subjunktivu podle postoje mluvčího. U komunikativní koncepce gramatiky M.Callamand autorka hodnotí především doprovodná vysvětlení okolností sdělení, jimiž se řídí subjektivní postoj mluvčího k situaci a dané výpovědi; oceňuje rovněž kapitoly věnované konkurenci indikativu a subjunktivu podle postoje mluvčího a dále rozbor povinného a fakultativního užití tohoto slovesného způsobu. U gramatiky A.Monnerie vycházející z morfo-syntaktického principu zdůrazňuje autorka větší přehlednost, systematičnost a uspořádání, jímž je tento titul přístupnější široké veřejnosti osvojující si FLE.

U gramatiky českých autorů určené široké veřejnosti, Francouzská mluvnice, autorka uvádí morfo-syntaktické východisko založené na srovnání s češtinou; subjunktiv je prezentovaný klasicky ve všech základních formách a jeho užití pak v závislosti na konkrétních slovesech, adjektivech a spojkách. Autorka oceňuje kapitoly věnované alternaci subjunktivu a indikativu doplněné pro lepší pochopení českým překladem. U tohoto rozboru postrádám zmínku,

zda Hendrich a kol. vysvětlují českému mluvčímu podstatu daného slovesného způsobu (podobně jako jsme viděli např. u Charaudeaua a de Salins).

Rozbor prezentace subjunktivu v učebnicích FLE zahrnuje učebnici českou *On y va* a učebnice francouzské *Le Nouveau sans Frontières (NsF)* a *Forum*. Výběr učebnic odpovídá metodologicky a chronologicky morfo-syntaktickému východisku v kombinaci s principem situačním (*On y va*), komunikativnímu základu v kompromisu s principem morfo-syntaktickým v začátečnickém 1.dílu NsF a integraci komunikativního základu s primární rolí společenské úlohy v rámci osvojování postupem *découverte* v učebnici *Forum*.

U každé učebnice je nejprve uvedena struktura učebnice, následuje rozbor prezentace subjunktivu a závěrečný přehled pravidel užití subjunktivu v konkrétní učebnici dle pořadí nácviku. Z analýzy je patrné, že *On y va* a NsF začínají se subjunktivem až ve II.dílu, zatímco *Forum* již v dílu I. Z rozboru zároveň vyplývá, jak učebnice frankofonních autorů hned při seznámení s jevem nepřiměřeně zatěžují celou vstupní lekci poučením o užití subjunktivu, zatímco česká autorka rozložila posloupnost nácviku do jedné lekce II.dílu a zejména do šesti lekcí dílu III. U francouzských učebnic autorka zdůrazňuje nutnost doplňkových cvičení zejména u základního nácviku pro odlehčení učiva a zároveň pro zpomalení postupu v nácviku. U české učebnice pak oceňuje uplatnění konfrontačního hlediska při prezentaci gramatiky v češtině a při prezentaci příkladů pro pochopení rozdílu mezi užitím indikativu a subjunktivu.

Dotazy a připomínky:

str.58 – členění Pracovního sešitu NsF neodpovídá členění základní učebnice.

str.69 – *Forum* – Francouzsko český slovníček je součástí Pracovního sešitu?

Členění Pracovního sešitu není totožné s názvy oddílů v základní učebnici.

str.72 – *Forum* - cvičení v ukázce není strukturní.

Ve druhé, praktické části práce, předkládá diplomantka vlastní návrhy prezentace subjunktivu pro české publikum. Návrhy mají sloužit jako doplňkový materiál ve výuce francouzštiny i v kursech mimoškolního vzdělávání.

Mám zde úvodní dotazy a připomínky:

-Na kolik vyučovacích hodin je každý návrh plánován?

-Doporučovaná již dosažená úroveň B 1 se jeví pro seznámení s jevem jako mírně pozdní.

Komentář k návrhu č.1:

1.návrh tvoří tři částí:

-Výchozí text vlastní autorčiny provenience, prezentace slovní zásoby, oddíl Travaillez sur le texte zahrnující 1)poslech s globálním porozuměním, 2)nácvik hlasitého čtení, 3)kontrola porozumění formou otázek, 4)seznámení se subjunktivem vyhledáváním vět se slovesy vyžadujícími následné užití subjunktivu.

-Výklad subjunktivu

-Nácvik

Připomínky a dotazy:

a) Výchozí dialogický text měl být již dopředu zakontextován.

b) Byla bych uvítala lingvodidaktickou terminologii:

- poslech s textovou oporou (a nikoli „s textem před očima“, str.81)

- zopakovat slovíčka (a nikoli „projet slovíčka“, str.81)

- poslech s globálním porozuměním, kontrola porozumění, nácvik čtení

c) V kontrole globálního porozumění mohlo být více otázek k ději a okolnostem.

d) za didaktický prohrěšek považuji, mají-li žáci doplňovat do tabulky neúplné části vět bez subjunktivního „spouštěče“, tj. měli doplňovat např. *Il faut que tu viennes*. a nikoli pouhé *que tu viennes*.

e) V části zvané Výklad postrádám „na tabuli“ přehledný návod k tvoření

subjunktivu přítomného od 3. osoby pl. a zejména „spouštěcí výraz“,

přinejmenším didakticky nejvýhodnější *Il faut...* - Jako modelové sloveso bych určitě volila *finir*, protože je zde patrný tvar odvozený od 3. pl. - Tvary slovesa měly být rovněž doplněny v celé větě *Il faut que je finisse*. - Rovněž koncovky samostatně vlající v prostoru bez připojení k základu od 3. pl. nedají žákovi žádné vodítko. - Části o Výkladu též vyčítám množství spouštěcích výrazů uvedených v poučení o užití bez uvedení příkladů.

f) V části Nácvik postrádám základní nácvik, který měl být založen na interaktivních audio-orálních cvičeních, ale především v celých větách. Nácviku vyčítám, že není dodržena posloupnost.

Cvičení 1 (str.84)

Tomuto cvičení vyčítám jako základní nedostatek, že tvary nejsou uváděny v celých větách v závislosti na výrazech, které vyžadují následné užití subjunktivu.

Cvičení 2

Toto cvičení nemůže sloužit automatizaci, protože nepracuje s jednotnou strukturou.

Cvičení 3

Toto strukturální transformační cvičení mělo být navrženo v úvodu jako jedno ze cvičení základního nácviku.

Cvičení 5

Toto cvičení je zmatené již pokynem a následujícím vzorem; není jasné, co se po žácích vyžaduje.

Cvičení 6

Nenašla jsem konkurenci indikativu a subjunktivu, jak uvádí komentář diplomantky. Navíc nepokládám za šťastné zde operovat záporem absolutním a částečným (*Je ne veux pas de l'argent, je veux ...*).

Cvičení 7

Diplomantčin komentář sice upozorňuje na konkurenci subjunktivu a infinitivu

v případě stejného podmětu, tj. podmětu uvedeného v textu u osobních sloves ; potom jsou zde zcela nedůsledně uvedena také slovesa neosobní.

Návrhu didaktické aplikace rozhodně neprospívají ani jazykové chyby přímo ve výchozím textu (*désesperant, str.81, conectée, str.81*), v pokynech ke cvičením (cv.2, str.84), v textu cvičení 6 (K Monice: *Il faut que tu sois tolérant.*).

U návrhu č.2 autorka vychází z psaného projevu vlastní provenience, dopisu Monice od přítelkyně Jeanne. Tento didaktický návrh má procvičit subjunktiv po výrazech pocitů.

Návrh č.3 má být určen studentům úrovně B 1/ B2 a je zaměřen na procvičení subjunktivu v účelových větách.

V obou návrzích je zachováno shodné schéma jako v návrhu 1, oba se vyznačují jazykovými chybami ve výchozích textech, v otázkách na porozumění, v zadáních cvičení i v textech samotných cvičení (str.86 -93).

V Závěru práce autorka charakterizuje subjunktiv jako slovesný způsob, který je třeba chápat a posuzovat podle konkrétního komunikativního záměru mluvčího a podle jeho postoje k obsahu výpovědi. Ve výuce s českým publikem při práci s francouzskými učebnicemi doporučuje zohlednit absenci srovnávacího hlediska zejména překladovými větami při prezentaci jevu i v doplňkových cvičeních, popř. popisem okolností děje, jež osvětlí užití slovesného způsobu.

Předkládaná diplomová práce se vyznačuje rozdílnou úrovní zpracování jednotlivých částí: teoretická část prokazuje bezpečnou znalost problematiky velmi dobrým zpracováním oblasti lingvistické i lingvo-didaktické, zatímco praktická část svými doporučovanými postupy vykazuje nejenom pedagogickou nezkušenost, ale též didaktickou nepoučenost a jazykovou nedůslednost. V textu zůstalo množství neopravených překlepů, jazykových chyb, terminologických chyb (*grammatique vivante str.9, předčasovost str.15, jazykové dovednosti str.71* a další uvedené výše u jednotlivých kapitol).

Práci doprovází francouzské Résumé, české Shrnutí a početně velmi chudá Bibliografie odborných titulů (8 titulů + 1 titul uvedený dvakrát, ve francouzštině a v češtině), které nezahrnují dostatečně ani literaturu doporučenou v zadání práce. U titulů učebnic uvádí autorka v jednom případě též dvakrát též titul, jednou pod jménem hlavní autorky A.Tionové, podruhé (chybně) pod vyjmenovaným kolektivem autorek. Zcela mi pak uniká abecední řazení učebnic autorek Taišlová, Tionová.

Přes všechny uvedené připomínky práce splňuje požadavky kladené na diplomovou práci, hodnotím ji známkou dobře a doporučuji k obhajobě.